

Aanpak Marokkaanse probleemjongeren

PvdA fractie, november 2008

De vrijblijvende aanpak voorbij

Inleiding

Al weer geruime tijd worden we regelmatig opgeschrikt door berichten over wangedrag van jongens van Marokkaanse afkomst in kleine en grote plaatsen. In deze notitie wordt een gezamenlijke lijn uitgezet door de PvdA-fractie die dwars door beleidsterreinen gaat. Een effectievere benadering vergt veranderingen op meerdere terreinen en vooral verbeteringen in de uitvoering.

De jongeren waar het om gaat verkeren in drie verschillende invloedsferen: thuis, school en de straat. Invloedsferen die volstrekt niet op elkaar aansluiten. Het probleem is dat de straatcultuur steeds meer een keiharde macho gettocultuur wordt. Respect voor maatschappelijke instituties, niet in de laatste plaats de politie, is ver te zoeken. Gewelddrempels worden steeds lager. Een intimiderende groepscultuur losgezongen van de maatschappelijke werkelijkheid. De thuiscultuur, in de zin van de opvoeding en correctie die ouders blijven aanbrengen, is soms ronduit zwak. Dat heeft te maken met de migratiegeschiedenis maar ook met klassieke factoren als armoede en lage opleidingsniveaus van de ouders. De schoolcultuur is niet de dominante factor in het leven van deze jongens die het, gezien hun leeftijd, zou moeten zijn. Dat heeft te maken met uiteenlopende zaken als gedragsproblematiek maar ook een inadequaatschoolaanbod en daarmee samenhangende schooluitval. Om deze trend te doorbreken zullen we de oprukkende gettocultuur moeten bestrijden, de thuiscultuur versterken en de invloed van de schoolcultuur vergroten. Hieronder gaan we daar verder op in.

Terugdringen straatcultuur

Op een aantal van de hotspots is de vraag echt aan de orde wie er de baas is. Voorop staat dat die vraag zo snel mogelijk beantwoord moet worden. De openbare orde moet, met de politie als uitvoerder, als eerste worden hersteld. Zo nodig een tijdelijke extra politie-inzet. Prioriteit bij de korpsen in die gemeenten waar de problemen met Marokkaans-Nederlandse jongeren oplopen.

In de tweede plaats moet de aantrekkingskracht van de harde kern op de nieuwe aanwas worden verminderd. Statusverlaging kan zeer effectief zijn. Ontneem criminele winsten, dure scooters en auto's wanneer de macho's niet kunnen aantonen hoe ze aan het geld kwamen. Laat de jonge boefjes zien dat de grotere criminelen er niet mee weg komen. Ook de veelplegersaanpak moet hieraan bijdragen.

In de derde plaats moeten de mogelijkheden om gebiedsverboden, specifiek naar persoon, plaats en tijd, in te zetten vaker en sneller worden benut.

In de vierde plaats kunnen rechters gedragsmaatregelen opleggen. Zo kan plaatsing in een van de 9 campussen worden opgelegd voor 6 tot 24 maanden. Een gedragsmaatregel kan ook als onderdeel van nazorg (na JJI) worden opgelegd.

In de vijfde plaats moeten de mogelijkheden die rechters hebben om aan een voorwaardelijke straf cq vrijlating voorwaarden worden verbonden, veel meer worden benut. (NB Gouda heeft zelf geld gereserveerd voor 30 reclasseringsklanten per jaar; slechts 6 plekken werden benut omdat de rechter geen verplichte reclassering oplegt!).

Verder werkt staatssecretaris Albayrak op dit moment aan een sterke verbetering van de effectiviteit van de behandeling in JJI's. Tot op heden komen de meeste jongeren er slechter uit dan ze er in gaat.

Er moet een mogelijkheid zijn om ex-delinquenten niet te laten terugkeren in de buurt waar ze vandaan kwamen. Maar wat de PvdA fractie betreft kan dit alleen door de rechter worden opgelegd.

Het ingezette beleid om justitie dichterbij “plaats-delict” en dichterbij de ‘partners in de keten’ te brengen moet worden versterkt (Justitie-in-de-Buurt, Veiligheidshuizen, Buurtrechters). De Buurtrechter is een belangrijk voorstel van de PvdA-fractie omdat deze rechter door de verkokering van de rechterlijke macht heen kan breken en de gehele situatie van het individu-gezin-buurt in ogenschouw kan nemen. ‘De studeerkamer uit, de buurt in’ (een initiatief van Ton Heerts)

Het bestaande beleid gericht op het langer van de straat halen van veelplegers kan ook worden ingezet in geval van herhaalde ernstige overlast (initiatief Attje Kuiken). Ook de drugsproblematiek mag hier niet onvermeld blijven: veel problemen en wangedrag hangen hiermee samen. Het softdruggebruik is zeer hoog. Bij Marokkaanse jongens lijken vaker psychologische stoornissen en met name schizofrenie voor te komen, mede als gevolg van softdruggebruik. De PvdA zal initiatieven nemen om dit hoger op de agenda te krijgen en te voorzien van oplossingen. (initiatief Lea Bouwmeester, nota ‘Jongeren en genotsmiddelen’)

De uitdaging ligt erin niet alleen de keiharde straatcultuur te doorbreken maar er ook een alternatieve cultuur voor in de plaats te stellen. Deels ligt die in de thuiscultuur en de schoolcultuur maar deels ook in een alternatieve straatcultuur. Waarin bijvoorbeeld sport en cultuur een aantrekkelijk alternatief kunnen vormen. Vandaar dat de PvdA-fractie pleitte voor sport terug in de buurt (initiatief Luuk Blom).

Hoofddoel is hier dus tweeledig: geef de wijken weer terug aan de bewoners die er wat van willen maken. Dat vergt gewoonweg als eerste stap de veiligheid op orde brengen. En doorbreek de aantrekkingskracht van de straatcultuur op jongere generaties.

Ondersteuning Thuiscultuur

De thuiscultuur zal moeten worden ondersteund. Daarvoor is niet-vrijblijvend preventief beleid nodig. Dat betekent: er eerder bij zijn wanneer in de gezinssituatie risico’s voor een goede opvoeding ontstaan. Niet alleen in het belang van het kind maar ook in het belang van de directe omgeving en de samenleving.

Soms volstrekt geïsoleerde gezinnen moeten tijdig worden bereikt, bijvoorbeeld met opvoedingsondersteuning. Opvoedingsondersteuning moet getraptd worden aangeboden: (1) Als algemene voorziening, vanuit de centra voor Jeugd en gezin (2) Als gericht aanbod aan kwetsbare gezinnen vanuit de CJG, de consultatiebureaus, etc. (3) Als drangmaatregel om ingrijpen vanuit de overheid te voorkomen. En (4) tot slot als dwangmaatregel: de rechter moet in staat zijn om in een eerdere fase maatregelen op te leggen aan ouders waarbij het dan ook om lichtere maatregelen gaat zoals verplichte opvoedingsondersteuning of gezinscoaching.

Wanneer een jongere ontspoord zullen in alle gevallen de ouders daarop moeten worden aangesproken. Dat kan op verschillende manieren. In de eerste plaats hebben we onlangs in de Kamer bij wet geregeld dat wanneer een minderjarige voor de rechter verschijnt, zijn ouders daarbij aanwezig moeten zijn (initiatief Aleid Wolfsen).

In de tweede plaats is er veel voor te zeggen de ouders ook financieel aan te spreken. Zo moeten ouders op hun aansprakelijkheid voor schade aangericht door jongeren tot 18 jaar worden aangesproken (nu veelal tot 16 jaar). Het parkeren van de kinderbijslag en deze in handen geven van een gezinscoach is een mogelijkheid wanneer ouders verwijtbaar tekortschieten in de opvoeding. Het kan een prikkel zijn voor ouders om de verantwoordelijkheid weer wel te gaan nemen. We moeten echter niet te grote verwachtingen hebben op dit punt.

Een punt dat door verschillende burgemeesters is bepleit is de doorzettingmacht voor de burgemeester wanneer de verschillende hulpverleningsinstantie er niet uit komen. Nog te vaak werken de hulpverleners langs elkaar of kiezen verschillende invalshoeken; probleem

van kind versus problemen van gehele gezin. In onze visie moet de burgemeester de mogelijkheid krijgen een dergelijke verzoek eigenstandig, rechtstreeks en bij voorrang, aan de kinderrechter voor te leggen. Overigens zijn dit echt noodverbanden; de hulpverlening zal aanmerkelijk moeten verbeteren zodat dit soort noodsituaties zich niet herhalen.

Waar in de context van een gezin de jongere niet meer bij te sturen is een internaat of campus de 'next best' optie. De jongere moet soms uit de buurt worden gehaald, zowel voor eigen bestwil als dat van zijn omgeving. De aanpak van Rouvoet met 9 pilots moet zsm worden omgezet in structureel beleid. In deze pilots worden ongemotiveerde jongeren en jongeren met (licht)psychiatrische problemen geweerd. Dat maakt de opbrengst van de pilots vrijwel zinloos want de meeste van de jongeren waar het in deze notitie om gaat vallen onder beide criteria. Die moeten dus per direct ook worden toegelaten tot de campussen. Uit de wijk, aan het werk.

Wanneer het gezin zelf het probleem is voor de omwonenden, moeten meer mogelijkheden (wettelijk) worden gecreëerd om het lokaal bestuur in staat te stellen het gezin gedwongen te laten verhuizen. Ook ingeval van een eigen woning. De wet Viktor moet mogelijk worden verruimd op dat punt. Zowel Kamerfractie als Kabinet verklaarden zich al eerder voorstander.

Versterking schoolcultuur

Dan de schoolcultuur. Deze moet vanaf jonge leeftijd worden aangebracht. Een offensief op VVE juist in kwetsbare wijken (aanpak van Sharon Dijksma). Binnenkort wordt in het Amsterdamse stadsdeel de Baarsjes de VVE voor de doelgroep volledig gratis. Het belang hiervan voor kinderen met vroege achterstanden kan niet genoeg worden benadrukt.

We kunnen helaas de sterk toegenomen gedragsproblemen niet de school 'uitzetten'. Daarom moeten we om scholen heen veel meer hulpverlening organiseren zodat leerkrachten weer aan lesgeven toekomen. Uitbreiding van schoolmaatschappelijk werk dus. Een strakke handhaving van de leerplicht vergt huisbezoeken al dan niet samen met schoolmaatschappelijk werk. En snelle afhandeling door de spijbelrechter. En bij alles geldt; ga erop af. Bel aan. Ga niet achter een bureau zitten wachten op "de hulpvraag". De schoolcultuur wordt uiteraard versterkt wanneer we de schooluitval terugdringen. De PvdA heeft bij de Algemene Beschouwingen voor elkaar gekregen dat er extra geld komt om de onderwijstijd in het MBO uit te breiden met name ten behoeve van sport, zodat de jongeren simpelweg meer tijd op school doorbrengen (en bewegen!).

Vernieuwingen in het onderwijs zullen zeer kritisch moeten worden getoetst op hun uitwerking voor kwetsbare jongeren. Dus ook de doelgroep die hier aan de orde is. Zelfstandigheid nemen en de verantwoordelijkheid dragen voor het eigen onderwijsproces is niet voor alle leerlingen weggelegd. Leerlingen raken soms volstrekt uit beeld, zeker wanneer het ook nog eens gaat om anonieme leerfabrieken. Kennen en gekend worden, vasthouden en structuur aanbieden, doen soms wonderen. Initiatieven als de vakschool en de wijksschool (voor zogenaamde 'overbelaste' schoolverlaters, experiment Rotterdam) dragen bij aan verbeteren van het onderwijsaanbod aan deze groep en dus aan het terugdringen van schooluitval. Ook de schoolwerkplicht past prima in het versterken van de school(werk)cultuur.

Om al die jongeren de hun stinkende best doen op school, op stage of op de arbeidsmarkt te ondersteunen moet nog veel actiever worden opgetreden tegen discriminatie. Niemand mag zich verschuilen achter slachtoffergedrag maar discriminatie is ook aan de orde van de dag. De overheid moet hierin zichtbaar optreden en ook met positieve maatregelen deze achterstelling doorbreken.

Tot slot

Langs deze lijnen, aanpakken macho straatcultuur/ondersteunen thuiscultuur/versterken schoolcultuur, zetten we een herkenbare PvdA lijn neer. Repressie gericht op wangedrag. Vervolgens altijd een nieuwe kans onder strikte voorwaarden. En veel nadruk op "er tijdig bij zijn". Preventief beleid dus, maar niet-vrijblijvend.

Het betreft een aanpak die Kabinetsbreed moet worden ingezet. Sommige van de voorgestelde maatregelen zijn al mogelijk maar de uitvoering moet veel beter. En veel van de maatregelen moeten voor álle jongeren met vergelijkbare problemen worden ingezet.